

**31**

**El paper de  
l'educador social  
en la nostra societat**

**Barcelona, 1999**

## **PRESENTACIÓ<sup>1</sup>**

### **XAVIER CACHO**

Com a moderador d'aquest debat sobre el paper de l'educador social en la nostra societat, em complau donar la benvinguda a tothom i agrair que hàgiu vingut encara que, avui, el temps no acompanya gaire.

És una satisfacció que estiguem aquí persones que venim del camp de l'educació social, persones que estan treballant en la formació dels educadors i persones que representen diferents entitats i administracions públiques.

Crec que la variada representació implicarà aconseguir un dels objectius inicials que ens havíem proposat en el debat, que era poder aplegar diferents visions i diferents perspectives sobre l'educador social.

També voldria donar les gràcies al Col·legi d'Educadors Socials de Catalunya i a les Fundacions Jaume Bofill, Serveis de Cultura Popular i Esico, per haver fet possible que avui ens puguem trobar aquí i que puguem dialogar, reflexionar i debatre al voltant d'un tema del nostre interès.

Si em permeteu us presentaré les persones que estem aquí a la taula: en primer lloc els tres ponents, i ho faré en el mateix ordre en el qual intervindran.

---

<sup>1</sup> Aquest debat, organitzat conjuntament amb el Col·legi d'Educaadores i Educadors Socials de Catalunya (CEESC), es va celebrar el dia 3 de desembre de 1998. La coordinació i moderació del debat va ser portada a terme per Xavier Cacho Labrador.

Primer ho farà en Jaume Casacuberta, com a educador social en el camp de l'animació sociocultural i que està treballant com a coordinador dels centres cívics de l'Ajuntament de Granollers.

En segon lloc intervindrà Margarida Massot, com a educadora social en el camp de l'educació d'adults. És educadora a l'Escola d'Adults de Sabadell i professora de la Universitat Autònoma de Barcelona ocupant també, temporalment, el càrrec de vicedegana de la Facultat de Ciències de l'Educació.

I en tercer lloc parlarà Pere Vicenç Planas, com a educador social del camp de l'educació especialitzada. Està treballant com a educador en una comunitat infantil i és membre del consell assessor de la revista "Educació social".

I finalment intervindrà jo mateix. Sóc Xavier Cacho, educador social en un centre residencial d'acció educativa.

Per començar m'agradaria destacar el fet que els ponents representen el que han estat els tres camps professionals històrics de l'educació social. Ho hem fet així perquè amb el debat volem potenciar al màxim la participació dels assistents, que veniu d'aquests camps. Per aconseguir aquesta participació serà convenient limitar el temps destinat a les intervencions dels ponents.

Per tant, el debat tindrà dues parts: la primera amb les intervencions dels ponents, per a emmarcar el tema; la segona per a debatre i dialogar entre tots nosaltres.

Voldria insistir que aquesta segona part és la més important. La finalitat és generar un diàleg i una reflexió que sigui conjunta i des de diferents perspectives, sobre el paper que desenvolupa l'educador social en la nostra societat.

En conjunt procurarem plantejar el tema des de tres eixos principals: un primer eix que seria **allò que es demana als educadors socials** i un segon eix, **allò que fan realment els educadors socials**. A partir d'aquests dos eixos inicials introduïrem un tercer eix que seria **allò que haurien de fer els educadors socials**.

Concretant una mica més aquesta primera qüestió, és a dir, allò que es demana als educadors socials, crec que s'hauria de tenir present quins són els encàrrecs que es fan als educadors des de la legislació i des de les planificacions generals de les administracions públiques, ja siguin locals, comarcals, provincials o nacionals.

Cal considerar també la importància del context social actual: la globalització, la multiculturalitat, els canvis socials i de valors, la complexitat social, etc. Aquestes característiques suposarien que afloressin noves demandes, noves problemàtiques; i aquestes noves problemàtiques i noves necessitats potser no queden totalment recollides per les polítiques generals.

En definitiva, quan parlem de què es demana als educadors socials podem pensar per una banda en tot un seguit de demandes més formalitzades; unes demandes que alguns autors dirien "legitimades" per la legislació i els encàrrecs polítics. I, per altra banda, podríem pensar en unes demandes que sorgirien dels mateixos destinataris i, en definitiva, de la mateixa societat civil.

El segon eix que plantejava per començar era què fan realment els educadors socials. Respecte a aquesta qüestió, entre molts altres elements, jo voldria destacar i fer referència a quines són les funcions i quines són les tasques que desenvolupen els educadors. Els educadors socials porten a terme funcions diverses: assistencials, socialitzadores, de contenció, resocialitzadores, formatives, dinamitzadores, etc. Per altra banda, també realitzen tasques d'observació, planificacions o programacions; fan intervenció directa; porten a terme reunions, avaluen, fan supervisió, recerca, etc. Tot aquest ampli ventall tant de funcions com de tasques estaria sempre molt condicionat i molt relacionat amb el camp professional en el qual l'educador està treballant, i també estaria condicionat i relacionat amb quines són les necessitats sobre les que treballa l'educador social i les característiques de la població que s'atén.

Un cop presentats aquests dos primers eixos, –allò que es demana a l'educador i allò que realment fa l'educador social– s'hauria d'introduir un tercer element que és, què hauria de fer l'educador social?

Aquest tercer element, o aquest tercer eix de reflexió que proposava, ha de considerar les possibles respostes i solucions. Ja sabem que les solucions màgiques són difícils, però cal intentar donar respostes a les possibles incoherències; als possibles dubtes i, fins i tot, a les possibles contradiccions que existeixen entre allò que es demana als educadors i allò que realment fan els educadors.

Bé, en definitiva, allò que hauria de fer l'educador social, ha de ser una resposta a la pregunta: quin ha de ser el

paper de l'educador social en la nostra societat? Dono ara la paraula a en Jaume Casacuberta per tal que faci la seva aportació des de la perspectiva de l'animació sociocultural.

Li demanaré que sigui generós amb les idees i rigorós amb el temps.

### **JAUME CASACUBERTA**

Bé, en primer lloc vull celebrar la iniciativa de generar aquest debat a l'entorn de l'educació social, proposat per Xavier Cacho i per les institucions que, potser, són al darrere. Em sembla que el fet que hi hagi aquests debats ens ajudarà de mica en mica, a anar construint un cos professional digne i, sobretot, professional.

Intentaré fer un esforç per entendre la nostra tasca dins l'àmbit cultural, i principalment dins l'educació d'adults. L'educació social té com a finalitat, en primer terme, la difusió de la cultura. I en aquest sentit té una gran importància dintre el que són les polítiques culturals, sobretot, pel que fa al fet de promoure pràctiques i activitats socials que s'orienten cap a la generació de processos de participació cultural. Amb això el que vull dir és que l'educador social que treballa en l'àmbit de l'animació sociocultural ha de tenir en compte, fonamentalment, la participació.

Això ha consistit, sobretot, en accions de dinamització adreçades a:

- omplir de forma creativa el temps lliure,
- atenuar el que podria ser un possible desarrelament que produeixen les grans concentracions urbanes,

- evitar, també, que es faci més profund el tall cultural existent entre diferents sectors socials,
- afavorir un cert desblocatge en la comunicació social mitjançant espais de creació. Estem mancats d'equipaments i l'animació sociocultural s'ha de fonamentar, sobretot, en la creació d'espais de relació on la gent es pugui trobar,
- assumir l'educació permanent com a necessitat de tota persona i, no entendre l'educació permanent com un tema d'alfabetització de graduat escolar sinó com a resposta a possibles inquietuds formatives que la gent té i que les fa, probablement, en el seu temps de lleure,
- estimular la realització d'activitats i projectes que desenvolupin la creativitat, la iniciativa i, sobretot, la creació.

Intentaré començar a respondre des de la vessant de l'animació sociocultural, què és el que es demana que facin els educadors socials.

A mi em sembla que, prèviament, cal tenir molt clar, quan ens fan un encàrrec, qui ens el fa. És a dir, si és una administració, si és una empresa de serveis o si és el moviment associatiu. Em centro en aquests tres àmbits: l'administració, el moviment associatiu i l'empresa de serveis perquè probablement són els contractants que majoritàriament reclamen els serveis dels educadors socials.

També em sembla que quan ens fan l'encàrrec el que hem de tenir clar, sigui quina sigui la cultura organitzativa de qui el fa, és saber quin tarannà ideològic i polític té aquesta entitat contractant, que pot ser conservadora, progressista o pot ser transformadora.

Si ens trobem amb una cultura organitzativa que se'ns mostra com a progressista, hem de tenir clar que del que estem parlant és de democratització de la cultura; és a dir, d'afavorir l'accés als béns culturals. I, normalment, quan ens trobem amb un encàrrec que podríem dir, transformador –que se'n troben poquíssims però se'n troben–, estem parlant del que serien polítiques de democràcia cultural; és a dir, aquí sí que s'entra de ple en el que seria el fet de la participació.

També, voldria dir que l'administració és el contractant primer dels educadors socials i que no té gaire clar quin és el seu paper en matèria socioeducativa. Quan et proposen un encàrrec aquesta ambigüïtat és deguda al fet que no tenen gens clar què volen fer, ni com fer-ho, ni res de res.

I a partir d'aquí, a vegades, es creen uns processos surrealistes. És a dir, si l'animació sociocultural és generar participació, què passa? Doncs, per exemple, l'ajuntament contracta un animador sociocultural perquè dinamitzi la població d'un territori; comença a treballar allà la gent es comença a organitzar, es creen associacions, comencen a reivindicar equipaments, comencen a reivindicar espais, se'n van a la plaça de l'ajuntament fan la manifestació de torn i, què succeeix? acomiaden l'educador social. No sé si això és un cas fictici però jo sempre he entès que els temes d'animació sociocultural són realment conflictius perquè t'estan demanant una cosa que des de l'administració, després no poden resoldre. En definitiva, el que fa l'educador social és mobilitzar la gent.

Allò que fan els educadors socials davant aquest encàrrec tan ambigu és tenir idees. Tenir bones idees per tal de transformar aquestes bones intencions que tots manifesten en el que serien projectes operatius eficaços i capaços



de donar resposta al que fos. Podria enumerar diferents tasques professionals que em sembla que estan fent –si més no, que algú fa– i que, probablement, responen també als altres àmbits d'intervenció de l'educador social.

En primer lloc tindríem el que seria l'estudi de l'entorn en general i de la realitat sociocultural existent en un territori, i el posterior plantejament de propostes viables. A mi em sembla que si no es fa això és un greu error, per la qual cosa jo hi crec moltíssim.

En segon lloc hi hauria la tasca d'elaboració de propostes pedagògiques per a la difusió de continguts culturals – també de continguts cívics–, és a dir, el disseny de programes socioculturals, ja siguin específics o genèrics.

En tercer lloc trobaríem la possible dinamització de la vida sociocultural en diferents àmbits d'actuació territorial o bé en equipaments polivalents o singulars.

I, finalment, trobaríem la dinamització de públics però sempre –com he dit abans– fomentant la participació.

Hi ha temes de dinamització comunitària que utilitzen la investigació participativa com a metodologia, sobretot pel que fa a associacions; la direcció i la coordinació d'infraestructures: equips humans, recursos econòmics; i també és molt important la possible valoració dels objectius i el resultat dels programes. Em sembla que tot això es fa, i des del cos professional hauríem de reivindicar, cada vegada més, que hi hagués una certa sistemàtica.

De totes maneres, més enllà d'aquestes tasques que l'educador social està fent en l'àmbit de l'animació, em sembla molt important –i això sí que no s'ensenya des de

les universitats– és que l'educador social en l'àmbit de l'animació ha de disposar d'un "savoir faire" especial amb unes habilitats especials. Amb això vull dir que, en el que fa, ha de tenir en compte que l'entorn sempre és un aspecte bàsic per satisfer les necessitats educatives i culturals.

L'educador social també ha de tenir en compte que les accions que proposi s'hauran de regir pel respecte a les llibertats dels individus i dels grups. L'animació socio-cultural s'ha de moure sempre en un espai terriblement lliure.

També s'ha d'entendre que l'elaboració i superació de conflictes és també educació social. És a dir, quan es treballa amb grups i col·lectivitats sempre hi ha conflictes, i si no n'hi ha, malament rai. Cal entendre que l'elaboració i la superació d'aquests conflictes també és educació social.

Una cosa que em sembla molt important és que amb aquest saber fer especial de l'educador social, cal tendir a generar polítiques actives en contra de les polítiques passives, és a dir, fonamentades només en la subvenció.

És important que l'educador social sàpiga respondre a les necessitats no percebudes per part de la població. Sovint la gent no és conscient de les necessitats culturals ni de les necessitats de creativitat.

Cal que l'educador social cregui en les possibilitats dels mateixos individus per crear relacions i desenvolupar les seves potencialitats envers un benefici social. Si no creiem en l'individu com a persona "capaç de" no serà possible treballar en aquest sentit.

De fet, el que cal és que a l'hora de decidir què hauria de fer l'educador social, fem una anàlisi de quina és la realitat actual i així podrem fer certes inferències de futur. De fet, hem de trencar amb les metodologies actuals i hem de ser més innovadors, més arriscats i fer apostes realment fortes en les nostres intervencions.

Per exemple, hem de saber que, avui en dia, la societat de consum i la societat industrial ja és història i que en l'actualitat estem ja totalment immersos en la societat de la comunicació i del coneixement. Això ens condiciona. Hem de saber que els mitjans de comunicació de masses de caire nacional i supranacional es troben totalment estancats i que el que està avançant són els mitjans de comunicació de proximitat; que fruit d'aquest fet apareixen noves formes d'exclusió social i que això ens orienta cap a possibles línies de treball; que l'escola ja ha començat a sortir del seu recinte tancat i comença a contemplar el que seria l'educació no formal com a part de la seva renovació pedagògica; i també que la suposada crisi del benestar, aquesta crisi de què es parla tant, provoca altres preocupacions polítiques i socials: la necessitat d'una societat solidària.

Per tant, em sembla que per aquesta línia és cap a on hauríem d'anar, i per poder-ho fer els educadors socials hem d'assumir els nous reptes tecnològics i utilitzar-los com a alternativa a l'immobilisme de les metodologies de sempre. No ens ha de fer por treballar amb Internet, amb ràdios, amb televisions, amb diaris, ni amb coses d'aquestes. Em sembla que hauríem de ser molt més agosarats i tirar endavant. La tasca de l'educador social s'ha d'entendre com realitzada en un medi educatiu total: és a dir, que entre tots ens anem educant. També hem d'incidir en el desenvolupament de l'autonomia cultural

amb la finalitat de preservar el que seria la identitat cultural de les minories.

Pel que fa a la vessant de l'art, cal afavorir la llibertat artística entenent que tots els processos de creació han de ser independents de l'estat, i que els creadors de cultura han de tenir total llibertat per a expressar-se segons els seus propis criteris.

Hem d'aprendre a gestionar de forma creativa els equipaments i recursos socioculturals. Les àrees de cultura, les àrees de benestar social, d'educació, sovint són les més "tocades" en els pressupostos i hem d'aprendre a gestionar amb creativitat. També interessa promocionar els moviments socioculturals i moviments associatius; promocionar-los com a plataformes vàlides per als educadors o per a l'educació social. En vista de la nova diplomatura –que ja no és tan nova– i de la creació del Col·legi d'educadors socials, l'educador social s'està definint com el tècnic mitjà per excel·lència de serveis personals. Em sembla que serà un professional estrella, donada la seva polivalència en els tres àmbits: administració, empreses de serveis i associacions.

### **MARGARIDA MASSOT**

Agraeixo que s'hagi pensat en l'àmbit de l'educació d'adults perquè, normalment, es considera només l'ensenyament reglat. Així es pot donar una visió bastant més integradora de la que se sol tenir.

Donaré dues idees molt senzilles: una és posar de manifest la contradicció que existeix entre el que és la pròpia legislació –que d'alguna manera determina quina és

l'educació de les persones adultes a Catalunya, amb la Llei de formació d'adults de l'any 1991– i el desplegament d'aquesta mateixa llei en forma de polítiques educatives que fa el Departament de Benestar Social, el qual contradiu no solament l'esperit de la llei sinó també la lletra. Això és una de les primeres idees que volia manifestar.

L'altra idea és reconsiderar quina és la concepció que tenim de formació bàsica. Em sembla que tenim una concepció de formació bàsica una mica més àmplia, una mica més integradora i és en aquest sentit que l'educador social i també altres professionals hi tenen cabuda. Em centraré, per tant, en aquestes dues idees.

Començaré per la qüestió de les polítiques i les legislacions. El Departament de Benestar Social, quan desplega la Llei de formació d'adults té una política absolutament contradictòria. Pensem, per exemple, que la Llei defineix la formació d'adults com un conjunt d'activitats de tota mena: educatives, culturals, cíviques, socials i formatives, determinades o estructurades en tres àmbits: una bona base de coneixements –com ara la formació bàsica–; una qualificació laboral, –formació orientada a la feina– i una formació orientada a la satisfacció personal o desenvolupament social com la participació social, el lleure, la cultura, etc. En canvi, quan això que diu la Llei en el seu article 1 es porta a la pràctica, va quedant en un model clàssic absolutament educatiu, és a dir, escolar i, a més a més, compensatori. Estem en un tipus de societat en el qual el tema de l'educació compensatòria ja no és operatiu perquè serien tantes coses les compensatòries, atès que els canvis són tan ràpids, que és un concepte que ja no es fa servir.

Em sembla que aquesta és una contradicció fonamental, i demanar a l'administració que canviés la seva manera d'entendre les coses, és bastant difícil. Però el que realment se li demana es que apliqui allò que ella mateixa ha programat.

L'article 2, per exemple, contempla els objectius generals de la llei, que van des de l'eliminació de l'analfabetisme – una de les coses més tradicionals– fins a la possibilitat d'actualitzar dels coneixements relacionats amb exigències tals com: laborals, socials, culturals, a més d'afavorir nivells de participació social, hàbits de responsabilitat cívica, etc.

El que promou a la pràctica és una reducció: una espècie d'educació permanent, entesa com un dret inalienable que posi les bases de la participació en una societat democràtica: social, cultural, etc. Però això és reduït al que s'anomena formació bàsica, i aquesta formació bàsica, encara, es reduït al que s'anomena formació instrumental compensatòria. Llavors, la cosa comença a ser greu perquè els recursos que es donen per aquesta formació instrumental, que no es ni bàsica ni permanent, són recursos molt limitats: uns professionals que només arribem a ser uns dos-cents i amb prou feines. Actualment són alguns professors de Secundària, perquè és com si s'estigués aplicant la Secundària per adults i, en aquest sentit, a l'educador social no se li demana res perquè, senzillament, no se'l deixa entrar. Em sembla que aquesta política de reducció escolaritzada i compensatòria no sols no porta enlloc sinó que, a més, no beneficia ni el mateix Departament de Benestar Social.

Penso que està fora de lloc intentar copiar un model escolar, i no pot tenir molt èxit atesos els nivells de fracàs

escolar: en la Secundària obligatòria d'un 35% més o menys. Crec que si aquest model no té gaire bon resultat, copiar-lo en l'àmbit de l'educació d'adults, abandonant les tradicions d'innovació que hi havia, no té massa sentit. Sí que té sentit intentar canalitzar tots els joves de fracàs escolar cap a aquests centres de formació d'adults a fi que obtinguin la titulació.

Per tant, demano que es reconegui que el fet de voler copiar un model que no funciona, no solament és absurd sinó que frena iniciatives que podrien donar alternatives més interessants. Ens sembla que el que cal és un model que es basi com a mínim en tres criteris: flexibilització realitzativa (integració dels coneixements des d'un punt de vista global i no fraccionat i dividit per matèries tal com es porta a terme en el centre de Primària i també a Secundària); organització dels coneixements d'una forma coherent tal com es donen en la vida i adequació en l'àmbit de responsabilitat de qui ha de tenir aquestes competències educatives. Per tant, passaria per tres criteris: el de flexibilització, el d'adequació i el de cooperació.

Entendríem, doncs, que l'educació d'adults no ha de ser compensatòria –de fet sempre s'ha defensat que no ho fos– sinó que cal aplicar la lletra i l'esperit de la Llei, que aniria no en l'àmbit escolar i compensatori sinó en un àmbit una mica més fonamental.

Des d'aquest punt de vista definiríem la formació bàsica d'adults en un sentit bastant ampli. El definiríem seguint els àmbits que marca la llei. Dins l'àmbit dels coneixements es podrien determinar una sèrie de programes que podrien anar des de programes de formació instrumental, és a dir, dit d'una forma que la gent ho entengués,

d'alfabetització funcional que podrien anar adreçats a persones que tinguessin dificultats alfanumèriques, etc., programes de formació en Secundària com és el propi GES (Graduat en Educació Secundària) per a aquelles persones que necessitessin els coneixements, la formació, la titulació, tot alhora.

També hi ha programes per a la utilització dels coneixements (allò que normalment entenem per reciclatge, actualització i posada al dia), per tal que totes aquelles persones que necessitin actualitzar les seves competències de tipus comunicatiu ho puguin fer. Però no s'hauria d'acabar aquí la formació bàsica. Nosaltres entenem que caldria que s'afegissin els dos àmbits que la mateixa Llei esmenta: el desenvolupament personal i social que afavoreixi la participació social, per tal d'incrementar la creativitat, l'ajuda per orientar situacions personals, els canvis en la feina, etc. i també programes per assumir responsabilitats de tipus ciutadà

Una altra esfera seria l'àmbit de l'orientació per a la feina que, d'alguna manera, facilitaria una sèrie de programes formatius encaminats al desenvolupament i al coneixement dels àmbits laborals.

Aquesta seria la idea de formació bàsica. És una ampliació bastant considerable del programa perquè fixeu-vos que des del punt de vista de la reducció que s'ha fet des de l'administració, pràcticament només es contempen els programes d'alfabetització funcional, i ara els de Secundària. Nosaltres demanem la formació que caldria en una societat com la nostra per aquestes persones que d'alguna manera van necessitant nous programes; a vegades uns a vegades uns altres. Considerem que, per una banda, no s'ha de pensar que tota la formació d'adults hagi de ser



reglada i que, per tant, la facin els professors d'instituts, – només un d'aquests programes acaba amb una titulació reglada– el que nosaltres demanem es que tot això s'inclogui en el que nomenaríem un currículum oficial de formació bàsica i que, per tant, es pugui obtenir una titulació fent els cursos de tots aquests aspectes formatius –des del concepte més general de formació permanent entès com tot allò que aprèn la persona des que neix fins que mor, en l'àmbit de l'educació d'adults–. Per tant, no estem dient que volem un currículum de formació bàsica tan extens que seria equivalent a vint-i-set cursos sinó que es reconegui com a formació bàsica tot allò que un aprèn quan fa un curs en el casal, en el centre cívic o en l'ateneu del poble. El que estem demanant és una espècie de flexibilitat, d'agilitat i d'integració entre els diferents sectors, entre el que podríem anomenar els formatius o reglats, els d'animació, etc.

Em sembla que el que caldria és que tant l'educador social entès com animador sociocultural o especialitzat, com l'educador d'adults entès, a vegades, només com a mestre, abandonéssim les tipologies una mica estereotipades i penséssim en una nova educació per a una nova societat.

### **PERE VICENÇ PLANAS**

M'he permès el luxe de trencar l'encàrrec que ens havia fet el Xavier i donar un to crític a la meva exposició, per una raó: quan se'm va plantejar aquest tema, vaig trobar un problema una mica gruixut i és que l'educació especialitzada, com a tal, ja no existeix. En tot cas, és una nomenclatura antiga que té una història però que en aquest moment sabeu tots que ningú no parla d'educador

especialitzat sinó que qui està reconegut és l'educador social. Aleshores, aquí vaig haver fer un "clic" personal per aclarir-me.

Per altra banda, el tema de l'educació especialitzada és molt ampli. A part de l'educació d'adults i, a part de l'educació sociocultural, podríem parlar:

- dels educadors que treballen amb nens, amb nenes, amb nens adolescents
- dels educadors que treballen als centres penitenciaris
- dels educadors que treballen amb persones minusvàides
- dels educadors de carrer, de medi obert, etc.

Davant d'això em vaig plantejar de passar una mica a la crítica, perquè les funcions de l'educador les trobareu en qualsevol enciclopèdia o escrit del Col·legi d'Educadors o a les mateixes universitats, i em sembla que aquest no era el tema.

Què se'ns demana, als educadors socials? Podria començar a parlar de la Llei 8/1995, decret 2/1995, etc. És a dir, de lleis n'hi ha, de decrets n'hi ha. Segur que tots es poden millorar. Es poden criticar per allà on vulgueu. Ens podem permetre el que vulguem amb les lleis. Però són les que són. A partir d'aquesta realitat les hem de conèixer. No les podem obviar.

Per a mi el que és més interessant del que se'ns demana és allò que ningú no diu i tothom sap. El que se'ns demana és que controlem, que els nens, els joves, els adolescents o les persones adultes que estan a les presons quan surtin es reinsereixin, es reintegrin. Això per una banda.

Darrere d'això, actualment hi ha tota la qüestió, més que d'educació, d'assistencialisme. Hi ha un gran pes del paternalisme, és una constant en tot el nostre camp, tot i que tothom s'omple la boca d'educació, perquè això de parlar d'assistencialisme no està prou bé, però la realitat és aquesta. En tot aquest context el que potser és menys important és si nosaltres aconseguim educar o no. Diria, a més, que les lleis estan definides, que poden ser millorades, però ja no és una qüestió de llei. No és això. Per a mi el problema rau en l'aplicació d'aquestes lleis, i, sobretot, en el moment d'aplicar-les, en els recursos que es posen en marxa perquè aquestes lleis, no solament en la forma sinó en el contingut, es puguin dur a terme, es puguin complir. Aquest primer apartat el deixo aquí. Després la paraula la teniu vosaltres.

L'administració el que vol és controlar les situacions, però no ho diu. Per altra banda el que l'educador social intenta és educar o reeducar les situacions de conflicte. Si l'encàrrec de les institucions és un encàrrec –diuen– educatiu però, realment d'assistència, xoca amb l'autoencàrrec del professional que vol principalment educar. És a dir, jo vull educar per moltes d'aquestes coses que s'han comentat abans: per la participació, per la democràcia, etc.

Jo faria una altra pregunta que seria: què no fem? No es fan, per exemple, polítiques de prevenció; és a dir, la majoria de polítiques actuals se centren en el fet consumat, en la conseqüència final, no en la causa. No és res de nou, però és així. I sembla que cada cop més. També crec que hi ha una gran manca de coordinació entre el treball social i el treball educatiu.

Hi ha una altra qüestió amb això de “què fem?”, que fa referència a les funcions i tasques que fa l'educador. Jo

crec que no podem caure en el pur activisme perquè la raó d'aquest activisme està en la pressió social. És a dir, s'ha de controlar la societat, s'han de controlar els nens... Jo penso que el pas que hem de fer és un pas de qualitat, deixar-nos d'activismes, deixar-nos d'actuar per actuar, fer menys, però fer-ho ben fet.

Abans s'ha dit que l'educador sociocultural és "un professional estrella per la seva polivalència". Penso que ha de ser estrella per la seva polivalència i també per la seva qualitat.

Una altra pregunta que em faig és si realment l'educador té sempre tots els mitjans per dur les seves tasques a terme. I, aquí hem de partir d'una realitat que és la que tenim i, no d'una altra. La que tenim és que moltes vegades aquests mitjans són molt limitats. I, la pregunta que sorgeix a partir d'aquí és: Com resulta això? Com surt la feina? Com la feu? Com eduqueu? Com porteu els nens endavant? Com és que hi ha èxits en l'educació de nens que ningú no en donava res? Penso que la raó és que el professional creu en la feina que fa.

Una altra qüestió és la responsabilitat de l'educador. Crec que ha de proposar alternatives, solucions; denunciar les situacions de marginació; canalitzar la gran quantitat d'informació que tenim. I tenim més poder d'informació del que ens fan creure. El que passa és que, moltes vegades, aquesta informació queda a mig camí. Nosaltres la derivem als nostres tècnics, la reben els nostres polítics i, com que allò no convé i causa rebombori, es queda allà i algun dia algú diu: "podríem fer això". Penso que fer propostes és una responsabilitat nostra.

I passo a l'altra qüestió: quins són els espais que hauria d'ocupar l'educador social i en què hauria de millorar l'acció professional de l'educador?

Pel que fa als espais, hi ha els que podríem anomenar clàssics: els corresponents a les poblacions en risc, a situacions conflictives, a situacions problemàtiques, a persones que estan dins la xarxa de la marginació. Tot i treballar en aquests àmbits, s'hauria d'obrir també a un camp més normalitzat; i, quan dic més normalitzat, faig referència al fet, per exemple, de per què la figura de l'educador no pot estar present a les escoles d'ESO (l'ESO no està responent a moltes necessitats de molts dels nens; perquè no té els recursos econòmics, materials, humans, etc.). Per què l'educador, per exemple, no pot estar en aquest context? Hi hauria altres exemples. En l'atenció primària, per exemple, per què no es contempla la figura de l'educador en la relació amb el suport de famílies? Això significaria que hi hauria d'haver una política de prevenció, cosa que ara no existeix.

Per què l'educador social, pel que fa a l'atenció especialitzada, no està en àmbits com la salut mental? N'hi ha alguns, no massa. Per què no estan en equips especialitzats?

També caldria la participació dels educadors en l'elaboració de programes de formació permanent, i no cal dir ja, en el tema de gestió de recursos i d'elaboració de projectes en la planificació educativa i social. Aquí hi ha un camp obert en què la figura de l'educador també hi hauria de ser.

I, acabo amb allò a què feia referència abans, amb els reptes pel que fa a l'acció professional. Un dels reptes de

l'educació social, actualment, és el tema de les noves tecnologies. Un dels reptes de l'educació social, és intentar que les poblacions que tenen dificultats puguin accedir a les noves tecnologies. Perquè aquesta és la realitat que els tocarà viure. I, a més a més, les noves tecnologies –entengui's informàtica– els pot permetre accedir a recursos que si no, els estaran vedats. Això penso que és un gran repte pel que fa a l'acció professional.

Una altra qüestió seria la relacionada amb el treball multidisciplinar. Fins ara, quan s'ajunten l'assistent social, el treballador social, el psicòleg, el pedagog, etc. cadascú hi diu la seva, aporta els seus conceptes en funció de la formació que té. No hi ha una conjunció. És a dir, no agafen un cas i veuen que hi ha un tronc comú de formació a tots aquests professionals que intervenen en un cas. Jo penso que això és un repte que tenim. I els educadors socials també hi tenim quelcom a dir.

Un altre repte que es planteja a l'educador és l'obertura del tercer sector: la societat d'iniciativa social o, dit d'una altra manera, el cada cop més ampli sector privat enfront del públic. L'educador s'ha de preparar perquè sembla imminent que les noves polítiques neoliberals van en aquesta direcció. És a dir, crear molts recursos de caire privat amb control públic. Això és un repte important perquè és un profund canvi de mentalitat, i això afecta l'acció molt més del que ens podem pensar.

Hi ha un repte sindical o reivindicatiu o laboral, no sé com qualificar-ho, que és intentar casar les necessitats pedagògiques i educatives, i els drets i les necessitats professionals i laborals.

Ens trobem, actualment, que els sindicats, en aquest cas, negocien qüestions estrictament laborals –que ja està bé– però moltes vegades s'obliden que darrere d'aquestes millores hi ha un perjudici. Però resulta que les empreses actuals, les públiques, no queden excloses; redueixen l'horari dels educadors però no afegeixen recursos. És a dir, aquell horari que tu no fas, el deixes lliure, l'alliberes pensant que així ets solidari amb tota la gent que no té feina. Aleshores resulta que després no et substitueixen el lloc i no posen educadors. Què significa? A qui repercuteix això? Doncs als menors que no poden ser atesos adequadament. I aquí s'ha de fer una denúncia.

La implantació de l'ESO està fent augmentar el període d'adolescència dels nostres nois: allarga la seva entrada al món adult. Allargar aquest procés significa no donar resposta a les necessitats específiques de molts dels nens que tractem. Tingueu present, per exemple, que s'han tancat moltíssimes aules-taller. Era un recurs perfecte per a nois i noies que no tenien altres sortides de tipus acadèmic. I ara ens trobem amb el greu problema dels nens que han d'estar obligatòriament escolaritzats fins a setze anys. Hi ha nens que tenen tretze anys i no poden estar a l'escola, és impossible. I això genera conflictes constants amb l'escola i al final el nen acaba no anant-hi. De vegades creen uns conflictes de tal magnitud, que l'escola es veu obligada a prendre mesures que arriben fins i tot a l'expulsió. Llavors, què fas amb aquell noi? Aquest és un altre repte que incideix en l'acció educativa.

Ja ho he dit abans, com a professionals estem obligats a crear un discurs entorn de les polítiques preventives.

I una altra pregunta que em faria jo seria: què passa amb la nostra diplomatura? La formació que rebem els nous

educadors està a l'alçada de les necessitats actuals? Resulta que els educadors que s'han d'enfrontar a situacions de risc quan un noi els diu qualsevol bajanada de les més gruixudes que us pugueu imaginar, es queden desarmats. No són capaços, moltes vegades, d'afrontar situacions que transcendeixen la pròpia tècnica.

### **XAVIER CACHO**

Després d'aquestes ponències iniciarem el debat.

En principi crec que han sortit moltes idees. S'han llençat moltes qüestions des de diferents perspectives, des de diferents visions i punts de vista. Vosaltres teniu la paraula.

### **XAVIER ÚCAR**

La primera cosa que vull comentar és que tots tres ponents han dit que la professió de l'educador social és una professió plena de contradiccions. Hi ha contradiccions entre les lleis i les aplicacions, i hi ha contradiccions entre les demandes i les realitzacions. Es demana control i es vol fer una tasca més educativa. En fi, que està plena de contradiccions perquè jo crec que la mateixa societat on es desenvolupa la seva acció, està plena de contradiccions. Jo penso que, fins i tot potser és bo que sigui així perquè està recollint una mica la realitat que hi ha, i és una mica la lluita que hem de mantenir: intentar reduir cada cop més aquestes contradiccions.

Jo crec que una de les raons, també, d'aquesta problemàtica de la professió és que l'educador social té una demanda de l'administració, de les associacions o de



les empreses i té una manera de fer pròpiament educativa. A qui dóna resposta? A la demanda de les administracions: control? O, dóna resposta al que li demanda la seva professió: una tasca realment educativa? Sempre és un traïdor: o traeix l'administració fent una tasca educativa o traeix la gent amb què treballa, fent una tasca de control. Per tant, jo crec que aquesta seria una primera idea.

En segon lloc vull dir que s'ha parlat de la polivalència. Jo recordo les jornades de l'any 1988 quan es deia "l'educador social no ha de ser Superman". Doncs bé, resulta que és Superman. Però no és que l'educador social sigui Superman, ho és l'educació social perquè té una constel·lació de professionals que estan fent tasques extraordinàriament diverses. Jo crec que la riquesa de la professió és justament aquesta; per tant, és Superman, però no l'educador sinó tota la professió. La polivalència que es manifesta en tota la professió es manifesta també, des del meu punt de vista, en les maneres de fer de l'educador social. Per això quan parlem de creativitat, jo penso que, justament, aquesta és una de les característiques que el defineixen.

Ha sortit també el tema de, sobre què ha de treballar l'educador social? Jo crec en tota una sèrie de formes de relacionar-se amb la gent, de comunicar-se. Jo crec que és un professional de la comunicació. S'ha parlat també que cal treballar sobre les necessitats no percebudes. A mi això em sembla francament perillós. Cada vegada penso més que en comptes de treballar sobre necessitats –que sempre definim des de fora–; m'agrada més treballar sobre les demandes i veure l'individu com relaciona la demanda amb la seva realitat. La necessitat penso que és sempre una percepció externa.

Respecte a la formació, jo crec que la Universitat no ha d'ensenyar la formació bàsica de l'educador, no li ha de donar tot, entre altres coses, perquè no pot. Jo sempre dic que hi ha coses que la Universitat no podem ensenyar i és el xoc amb la pràctica. I, dic "xoc" perquè en l'àmbit del professorat està perfectament recollit el "xoc de la pràctica". Potser l'educador també es troba amb aquest "xoc de la pràctica". Hi ha coses que només es poden aprendre experimentant-les. Per exemple, trobar el punt adequat de relacionar-se d'una forma educativa i d'una forma creativa o d'una forma dinàmica en un grup. Això no és pot ensenyar; pots explicar estratègies que ajudin a fer menys errors, a arribar més ràpidament a la creació d'aquest clima, però ensenyar-ho, a mi em sembla realment molt difícil. Potser hi ha algú que ho sap ensenyar, jo me'n sento incapaç. Aquest "savoir faire" jo crec que vindrà de la pròpia experiència, que vindrà de les ganes de fer-ho bé i que vindrà del propi contacte amb la gent.

Vull acabar amb una pregunta perquè m'ha sobtat una qüestió. Estic plenament d'acord amb el que ha dit la Margarida. Penso, també, que cal trencar la divisió de formal i no formal, ha estat molt rica i ens ha vingut molt bé però, potser, cal buscar altres formes d'interpretar l'univers educatiu. Però si per una banda demanem flexibilitat, com és que per una altra demanem reconeixement? No acabo d'entendre la qüestió.

### **PERE VICENÇ PLANAS**

Em referiré a dues coses que heu comentat: d'una banda al tema de les contradiccions. Evidentment que hi ha contradiccions i, fins i tot, un s'hi habitua, en el sentit que ja va bé perquè si tot fos lineal seria realment avorrit; però, amb

mesura perquè allò que porten sovint aquestes contradiccions és frustració. I és molt frustrant quan no veus el producte o el resultat del que estàs fent, i moltes vegades l'educador social no arriba a veure el producte. Passen anys fins que, potser, en algun lloc que s'ha treballat o en algun grup de joves, hi ha alguna reacció.

Després voldria parlar de la pràctica. Jo estic totalment d'acord que hi ha moltes coses que només s'aprenen a la pràctica. Estic totalment d'acord que si no és amb l'enfrontament amb la pràctica hi ha aspectes que ni amb la tècnica ni amb la teoria pura, amb res s'aprèn, fins i tot ni amb la participació dins els grups clàssics dels grups d'aprenentatge. Jo recordo que quan es va fer el disseny curricular de l'educació social (en el qual vaig participar) nosaltres proposàvem, des de l'associació d'educadors, una quantitat de crèdits pràctics. Però les mateixes universitats, per pròpia dinàmica, no ho poden facilitar.

El que ha dit en Xavier Cacho de respondre a les necessitats no percebudes em sembla que des de l'educació social hem de respondre tant a la demanda com a les necessitats no percebudes. Perquè quan agafem un nen petit i el portem a l'escola, el nen petit no té la idea de què va a fer allà. Ell no és conscient d'això.

### **IGNASI LUPON**

Voldria parlar de la diversitat i de la riquesa de la professió. S'ha dit que ja som professionals perquè hi ha una titulació. A mi em sembla que la titulació no defineix la professió. Segurament la història de les professions ve més per l'exercici i pel que s'ha gestat des de dins de les professions mateixes.

Què fan els mestres? Treballen en escoles, que són institucions molt reglades amb una història llarguíssima. L'educador social, en canvi, treballa amb públic d'edat més diversa, de procedència cultural més heterogènia, en àmbits tant físics com conceptuals més variats. Això és una riquesa. Té aquesta gràcia però potser falta camí per arribar a una professionalització. No soc gaire partidari de la professionalització en el sentit d'acotar molt els terrenys que podrien fer caure en institucionalitzacions excessives.

I, després, un apunt respecte a la formació –que tampoc sé massa com ha de ser– perquè un noi sortit de la Universitat es troba amb una situació de conflicte i no sap respondre, entre altres coses perquè es donen molt pocs continguts al respecte.

En general les ciències s'han estructurat a partir del que hi ha. A la Universitat –jo que vaig estudiar exercint la professió– es dóna planificació, disseny, avaluació, però de què? Quins són els continguts? Jo crec que estan escassíssimament definits. I sempre parlem amb termes, potser, massa conceptuals.

### **ISABEL SOLÀ**

De les intervencions de les persones de la taula i participants hi ha molts suggeriments interessants, però jo convido una mica tothom a intentar definir el professional més enllà dels tres àmbits tradicionals. Perquè penso que –i amb paraules de les persones que han intervingut– ens estem adonant, cada vegada més, de noves formes d'exclusió i vivim un canvi permanent a nivell social que ens genera noves necessitats. I això dintre el camp de la

intervenció de l'educador social provoca noves línies de treball. Intentar encabir aquests nous àmbits de treball o col·lectius en els quals d'alguna forma l'educador social està fent una tasca important amb una d'aquestes tres classificacions penso que limita el que pot ser la classificació de la professió. Jo convidaria a obrir una mica més el ventall o a intentar desencasellar d'alguna forma aquest terme. Perquè, fins i tot les característiques de què s'ha dit que havia de tenir l'animador sociocultural en la seva intervenció sobre la comunitat jo penso que són trets d'un professional de qualsevol camp de treball de l'educador social, no exclusiu de l'animador sociocultural. I em sembla que aquesta visió una mica més àmplia del que ha de ser el treball i les característiques d'aquest professional donaria una visió una mica més àmplia del que hem de ser i de com hem de treballar. D'alguna manera m'agradaria poder tenir una visió bastant més àmplia perquè em sembla que si no ens limitem.

Hi ha hagut una cosa que ha sortit també del tema del tercer sector i de com el tema de l'educació social i els camps de treball s'està privatitzant. Això ho lligo bastant amb les necessitats de treball de l'educador social: Són noves? Són emergents? Van canviant? La necessitat social ens empeny més que no pas la definició dels llocs de treball? Per tant jo penso que hem de donar respostes i no respostes tardanes sinó respostes al moment en què es van presentant. I, a vegades, esperem que l'administració, primer, reconegui aquell lloc de treball i després ens hi posem a treballar. Jo penso que en aquest sentit el que històricament s'ha demostrat és que sorgeix la necessitat, es dóna resposta i és després l'administració la que reconeix aquell lloc de treball. Des de les estructures més aviat estàtiques que té l'administració és difícil donar

respostes a aquestes iniciatives, però la necessitat continua existint.

Recullo amb tota la humilitat que puc aquesta crítica al tema de la formació. És molt complicat amb tres anys –i jo estic en una responsabilitat de formació d'educadors socials– formar un professional tan polivalent que ha de saber de tot: sociologia, psicologia, pedagogia, tècniques d'intervenció, auto-coneixement, autocontrol de les emocions. Jo reconec que seria ideal que aquest educador sortís amb tota aquesta formació però és extremadament complicat, i més si tenim en compte que la majoria d'ells són persones molt joves i que no han tingut experiència laboral.

D'alguna manera recullo la crítica i penso que estem obligats a fer reflexió sobre aquest tema, però també demano des del sector, la comprensió de la realitat.

### **MIQUEL ÀNGEL LÓPEZ**

Una de les coses amb què estic d'acord amb vosaltres és que l'educador és polivalent i que aquesta polivalència hauria d'acotar-se una mica. L'educador és moltes coses. Segurament aquesta acotació hauria de fer-se perquè moltes vegades arribem a conflictes amb altres professionals; ens fem en camps que no són els nostres.

Una segona part és que estic d'acord amb el que s'ha dit sobre la diplomatura. Als educadors socials que estan sortint, alguna cosa els falla. En el centre on treballa han vingut molts educadors socials i fallen. Fallen perquè no tornen. A què és degut? No ho sé. La pràctica? Les tècniques? Caldria mirar-ho. I, potser, nosaltres els que

portem molts anys, també hauríem d'ajudar a veure per què fallen.

### **MARIANO HERNANDO**

Soy de una Unidad Escolar externa relacionada con la ESO. Una antigua aula-taller que se ha convertido en unidad escolar externa. Desde este ámbito de la enseñanza veo muchas incoherencias. Una de ellas es ¿Por qué no se puede fusionar la educación social con la educación formal? ¿Por qué la educación de FP no puede estar en todos los institutos? ¿O en todos los colegios de Primaria.? ¿Por qué inversamente la educación formal no puede estar en proyectos de educación social? ¿Por qué no puede haber en un instituto una clase que se diga educación social y pueda plantearse, tanto a chicos i chicas “normalizados” como a gente que tiene dificultades sociales? La LOGSE dice que “todas las personas: niños, niñas adolescentes tienen que estar hasta los dieciseis años como máximo en la escuela. Algunos chicos tienen problemas de agresiones con educadores, agresiones con algunos compañeros y salen del instituto y siguen en la ESO pero en la escuela externa. ¿Qué pasa con esta gente? Bueno, yo creo que es importante que estén estas instituciones porque eran las antiguas aulas-talleres que han funcionado durante muchos años y que ahora siguen funcionando con el mismo estilo de antes, pero ahora dentro de la enseñanza formal. Con un inspector detrás o una inspectora que te está controlando todo lo que estás haciendo y que tipo de medida estás tomando.

Claro, es una incoherencia porque a la vez que la LOGSE te pide que los adolescentes estén en la escuela, también te pide que haya una adaptación curricular para cada

alumno o alumna. Muchas veces cuando un chaval ya ni siquiera va a la escuela, porque hay un 10% de asistencia o un 0% de asistencia, se crea una plataforma con otro tipo de actividades, más manualidades, el chaval se siente acogido y funciona con un 80% de asistencia.

Yo vivo en una zona de Nou Barris. Antes estabais diciendo que los políticos progresistas, por ejemplo, van diciendo que lo importante es la participación de la gente, que la gente se mueva, que se monte sus propias historias. Pero ¿Qué pasa? Que después hay una demanda de la gente joven, y yo lo estoy viendo en el barrio, que se està pidiendo un casal de joves y el propio ayuntamiento dice que la demanda no se puede atender porque no hay recursos o porque no interesa. Los recursos siempre faltan en los aspectos sociales.

### **PERE VICENÇ PLANAS**

Hi va haver un moment històric que des del Consell d'Universitats es va oferir la possibilitat de crear la diplomatura d'Educació Social. En aquell moment allà van confluïr monitors del temps lliure i tot d'una els hi va caure "som educadors, perfecte!"; animadors socioeconòmics – recordo aquesta figura perquè, la tinc aquí present, gravada– quan un senyor es va aixecar i va dir "però què dieu?, això és una funció no és una professió", i algú intentava definir-la com a professió. Sort que es va imposar el seny. Els animadors socioculturals, els educadors d'adults, la polèmica que hi va haver en aquell moment quan hi havia el sector que es definia dins l'educador de l'ensenyament reglat i els educadors en el sentit més ampli que coneguis de l'educació integrada. I després la figura que històricament tenia molt de pes era



la figura de l'educador especialitzat. I, ara, quan diem que l'educador social és una figura tan polivalent, evidentment, és que és una conseqüència del procés que vam iniciar. En aquells moments, potser, estava més parcel·lada la cosa i hi havia una altra necessitat que era que ens reconeguessin professionalment, i per definició un professional és tot aquell que és reconegut socialment, té un títol i se'l paga com a tal. I ara estem desfent el camí. Hem de tenir un sentit més ampli i és que ens hem trobat amb això; ens hem trobat dins d'una diplomatura i han especialitzat el seu currículum. Se centren molt en el tema del temps lliure. I ara ens trobem amb això: que és una professió polivalent.

I després, un altra qüestió: les necessitats sempre van per davant de l'administració, això està clar. El problema ve quan qui té la potestat de controlar aquestes institucions privades o semiprivades no realitza el control: ni laboral, ni salarial. A mi em fa vergonya sentir el que cobra l'educador que treballa en el tercer sector. Estan treballant per sota de mínims. No hi ha un control dels convenis. Es fan convenis en el tercer sector a la rebaixa. Els educadors, sigui quin sigui el camp en què treballem, ja sigui el privat, el tercer sector o el públic, estem obligats a denunciar aquests fets. No és la meva intenció llençar les culpes a fora, però jo també faig autocrítica perquè sé coses i a vegades haig de callar perquè perilla el meu lloc de treball. I ho dic així de clar.

Hi ha fets que no podem obviar. El tercer sector és una realitat. I, millor que es diversifiquin els recursos, però hi ha d'haver un control; un control a tots els nivells; i el que està passant en aquest moment és una vergonya conseqüència de les polítiques neoliberals. Això està més que vist.

## **XAVIER CACHO**

Penso que s'han tractat molts temes i han sortit moltes qüestions, que és un tema ampli, que és un tema dur i que amb el temps que tenim no sé si podrem acabar.

Jo voldria destacar la qüestió de les contradiccions. Diuen que hem de fer coses i en realitat volen dir que n'hem de fer unes altres i, a la pràctica, encara, diguin el que diguin, nosaltres en fem unes altres.

I, una altra qüestió ha estat que no podem treballar sols, que treballem amb pedagogs, amb psicòlegs; s'ha comentat la idea de crear un medi educatiu total, en el sentit d'una societat educativa.



## **ASSISTENTS**

Sara Alcaraz Rivero. Educadora social, Centre Juvenil Martí-Codolar.

Maria Anglas i Mora. Educadora social, Inserció Laboral de CEK.

Xavier Cacho. Educador social, CRAE Sant Andreu.

Jaume Casacuberta. Coordinador de centres cívics, Ajuntament de Granollers.

Josep M. Flotats Grau. Educador social, Diputació de Barcelona.

Montserrat Guasch Garcia. Professora, Universitat Rovira Virgili.

Mariano Hernando Sarniente. Educador Social, Unitat Escolar Externa Cruï Ila.

Miquel Àngel López. Educador social, CE L'Alzina.

Ignasi Lupon i Bas. Director de l'Escola Taller la Farinera.

Margarida Massot. Professora, Universitat Autònoma de Barcelona.

Mertxe Pérez. CEESC.

Carmen Ponce. Professora, Universitat Rovira Virgili.

Fidel Prellezo. Centre d'Acolliment Els Llimoners, CEESC.

Jordi Querol. Educador social, Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

Jordi Sànchez, FUS, Grup de Fundacions.

Anna Sarrias Hoyos. Educadora social, Institut Politècnic Sant Ignasi.

Isabel Solà Albareda. Coordinadora d'Educació Social, Universitat Ramon Llull.

Josep M. Triadó. Educador social, Associació d'Ajuda als Toxicòmans.

Xavier Úcar Martínez. Professor, Universitat Autònoma de Barcelona

Pere Vicenç Planas. Educador social, CRAE Sant Andreu.



**Col·lecció DEBATS DE L'AULA PROVENÇA** ¡ERROR! MARCADOR NO DEFINIDO.

1. *Els mestres, agents del model d'escola.* M. Rúbies, P. Darder, J. Cots. 1989.
2. *Ciutat i habitatge: perspectives per als anys 90.* L. Cantalops, J. A. Solans, M. Ribas Piera. 1989.
3. *El metge davant l'atenció sanitària.* N. Acarín, A. Segura, A. Salgado. 1989.
4. *Els Jocs Olímpics: per què i per a qui?* J. M. Huertas Clavería, J. Cruz, R. Alquézar. 1989.
5. *Les televisions privades des de la perspectiva de la comunicació a Catalunya.* J. M. Forn, J. Gifreu, M. Reixach. 1990.
6. *Els treballadors africans a Catalunya, aspectes socials i culturals.* T. Losada, N. Sastre, J. Soler. 1990.
7. *És possible una defensa no ofensiva d'Espanya? Es pot defensar un país pacifista?* L. M. de Puig, V. Fisas, J. Porta. 1990.
8. *Sindicats i concertació després de la vaga general.* S. Carrasco, S. Aguilar, J. Roca, F. Pindado. 1990.

9. *Enquestes d'opinió: entre la informació i la manipulació.* E. Bonet, J. Estruch, J. Porta. 1991.
10. *Alternatives per a un funcionament més eficaç de l'administració de justícia.* J. Roig. J. L. Jori, J. M. Gasch. 1991.
11. *Àudio-visuals arreu. I a l'escola?* P. Ribera, A. Bartolomé, J. Ferrés. 1991.
12. *Els reptes de l'associacionisme.* M. Ferrés, P. Martínez, F. Pindado. 1991.
13. *Multiculturalitat a les escoles.* R. Cañadell, D. Juliano, J. Pérez, M. Pujol. 1992.
14. *Què se'n fa, dels llibres?* S. Fàbregues, E. Teixidor, J. Terribas, M. Reixach. 1992.
15. *El descrèdit de la política.* S. Cardús, L. Hernández, J. Subirats, J. Porta. 1992.
16. *La Justícia de Menors, una justícia menor?* C. González, J. Funes, L. Ventosa, F. Pindado. 1992.
17. *Unió Europea, cultura i cultures a Europa.* L. V. Aracil. 1993.
18. *El canvi global en el medi ambient des de la dimensió personal i social. Què cal fer i com?* M. Ludevid, P. Pous. 1993.
19. *Mercat de treball, ocupació i competitivitat empresarial.* J. M. Gasch, J. Roca i A. Contijoch. 1993.

20. *L'orientació professional inicial: de la LOGSE a la seva aplicació.* M. Inglès, S. Auberni i J. A. Blasco. 1994
21. *Cinema i llengua a Catalunya.* G. Planella, J. Romaguera i P. I. Fages. 1994
22. *Experiències d'educació en els valors amb adolescents.* R. Grasa, R. Batlle i J. Cela. 1994
23. *Èxit i fracàs escolar en temps de reforma.* J. Casal, O. Homs i J. Trilla. 1995.
24. *ONG per al Tercer Món. Quina solidaritat? Quina coordinació?* I. de Senillosa, G. Serra i J. Soler. 1995.
25. *El futur de la TV pública.* J. Ferrús, J.M. Tresserras i I. Tubella. 1996.
26. *Moviment veïnal: reptes de futur.* J.M. Huertas, R. de Cáceres i A. Naya. 1997.
27. *Les tendències de l'evolució de la sanitat a Catalunya.* O. Ramis, G. López Casasnovas i Ll. Monset. 1997.
28. *Activitat econòmica i normalització lingüística.* M. Reixach, M. Corell, J. Guàrdia i Y. Griley. 1997.
29. *Qui determina l'agenda electoral?* M. Minobis, J. Gifreu i F. Pallarès. 1998.
30. *Participació ciutadana: la utilitat de la Iniciativa Legislativa Popular.* J. Vintró, J.M. Gasch i J. Moner.



31. *El paper de l'educador social en la nostra societat.*  
Jaume Casacuberta, Margarida Massot, Pere Vicenç Planas i Xavier Cacho.